DORP STAD & LAND

ERFGOEDKOMPAS

Markt 1-3 Retranchement

Gemeente Sluis
September 2021

Inhoud

Inleiding	3
1. Pandgegevens	4
2. Beknopte ontwikkeling van Retranchement	5
3. Omschrijving object	6
4. Cultuurhistorische waardering	13
5. Transformatiekader	15
Bijlage 1. Oorspronkelijke plattegrond	21
Bijlage 2. Omschrijving rijksmonument	22
Bronnen	23

Tekst en foto's: Dorp, Stad en Land, tenzij anders vermeld.
® Dorp, Stad en Land 2021

Inleiding

In opdracht van gemeente Sluis heeft Dorp, Stad en Land onderzoek gedaan naar de voormalige bewaarschool gelegen in de kern van Retranchement aan de Markt 1-3.

De school is in 1884 ontworpen door architect L. Kuiler in eclectische stijl (zie bijlage 1 voor de oorspronkelijke bouwtekening). Het gebouw heeft door de jaren verschillende functies gehad, sinds 2021 staat het leeg. Sinds 1998 is de school rijksmonument (zie bijlage 2 voor de beschrijving).

De huidige eigenaar, gemeente Sluis, heeft de intentie het pand te verkopen. De gemeente hecht echter veel waarde aan een koper met een herbestemmingsplan dat aansluit op de monumentale waarde van het pand en zowel ruimtelijk als programmatisch past binnen dorpskern van Retranchement.

Vanuit het erfgoedbeginsel “behoud door ontwikkeling” is herbestemming van het schoolgebouw wenselijk en goed mogelijk, indien de cultuurhistorische waarden van het pand inpasbaar zijn in de gewenste vormen van het nieuwe gebruik.

De gemeente Sluis heeft Dorp, Stad en Land gevraagd de cultuurhistorische waarden van het gebouw in kaart te brengen en te onderzoeken welke toekomstige ontwikkelingen mogelijk zijn met behoud van deze waarden. Gelet op deze vraagstelling is gekozen om voor dit gebouw een Erfgoedkompas op te stellen.

In dit Erfgoedkompas worden de mogelijkheden voor herbestemming van het gebouw toegankelijk en realistisch in beeld gebracht. Dit kompas biedt potentiële kopers in een vroeg stadium voorafgaand aan de planvorming, een helder kader voor de mogelijkheden van herbestemming vanuit de cultuurhistorische waarden en het geldend beleid.

Dit document is met name bedoeld om belangstellenden een passend beeld te bieden van het object en de mogelijkheden binnen de cultuurhistorische waarden.

Dit Erfgoedkompas is gebaseerd op een locatiebezoek op 15 maart 2021, waarbij de gemeente van Retranchement aanwezig was. Het exterieur, interieur en de directe omgeving van het pand zijn geschouwd en gefotografeerd. De kap is niet bezocht. Daarnaast is bureauonderzoek verricht. Bouwtekeningen in bezit van gemeente Sluis, luchtfoto’s, historische foto’s en oude kaarten zijn onderzocht.

Dorp, Stad en Land wil met dit Erfgoedkompas een bijdrage leveren aan een duurzame toekomst van de voormalige school.

September 2021,
Dorp, Stad en Land

1. Pandgegevens

Locatie van het schoolgebouw aan de Markt in Retranchement.
Bron: bagviewer.nl

Pandadres:	Markt 1-3,
Postcode:	4525 AD
Kern:	Retranchement
Gemeente:	Sluis
Kadastraal:	GDR01 - A – 2146
Bouwjaar:	1884
Oorspronkelijk gebruik:	school voor lager onderwijs
Huidige functie:	leegstaand
Beschermde status:	rijksmonument (509262) sinds 1998
Bouwstijl:	eclectisch
Architect:	J. Kuiler
Situering	aan een dorpsplein

2. Beknopte ontwikkeling van Retranchement

Retranchement is een populaire toeristische plek vanwege het historische karakter van het dorp en de omgeving. Tijdens de 80-jarige oorlog werd aan het water het Zwin een verdedigingswerk aangelegd, bestaand uit aarden vestingwallen met bastions. Het is onderdeel van de Staats-Spaanse verdedigingslinie. Ten Noorden van Retranchement lag Fort Oranje en ten zuiden Fort Nassau. In het dorp vestigden soldaten en hun gezinnen en werden de eerste woningen gebouwd. In de 17e eeuw verloor Retranchement haar verdedigingsfunctie maar ontwikkelde verder als dorp. In 1643 werd de houten standerdmolen (rijksmonument) gebouwd voor het malen van koren, en in 1653 werd de kerk (rijksmonument) aan de Dorpsstraat gerealiseerd. In de 19e eeuw was het dorp gegroeid tot circa 900 inwoners en werd opdracht gegeven voor de bouw van de nieuwe gemeenteschool voor het lager onderwijs. Toen in de jaren '30 van de 20e eeuw de eerste tramlijnen werden aangelegd ontstond voorzichtig het eerste toerisme in Retranchement. In de loop der tijd is het inwoneraantal sterk afgenomen tot de huidige ca. 300 inwoners.

Recente ontwikkelingen

Het dorp heeft zich ontwikkeld als toeristische trekpleister, waardoor een groot deel van de woningen tegenwoordig in gebruik is als vakantiewoning. De huizenprijzen zijn aanzienlijk hoger dan in omringende kernen waardoor jongeren wegtrekken.

De recente ruimtelijke ontwikkelingen in het dorp spelen in op het toenemend toerisme:

- Buiten de dorpskern wordt extra parkeerruimte gerealiseerd om toerisme meer ruimte te bieden in de zomer;
- Het hoekpand schuin tegenover de school is gesloopt, hier wordt een hotel gerealiseerd;
- Het plantsoen aan de Markt wordt opnieuw ingericht. Oude bomen zijn gekapt.

Retranchement omstreeks 1815 met de duidelijk herkenbare vestingwallen.
Bron: topotijdreis.nl

Retranchement, huidige situatie. De vestingwallen zijn nog duidelijk zichtbaar.
Bron: googlemaps.nl

3. Omschrijving object

Cultuurhistorische context en achtergrond

Voormalige gemeenteschool (1884) voor lager onderwijs (bewaarschool) naar ontwerp van architect L. Kuiler. De school bood plek aan zo'n 70 leerlingen. De lokalen aan de oostzijde waren voor de hogere klassen, de lokalen aan de westzijde voor de lagere klassen. Aan de achterzijde was oorspronkelijk een opslag voor brandstof en toiletgroepen (zie bijlage 1). Deze aanbouw is later verwijderd en vervangen door een lange gang achter het hoofdvolume, die op basis van het materiaalgebruik en het metselverband vermoedelijk in de jaren '50 is gerealiseerd. Na het sluiten van de school in 1976 is het gebouw tussen 1981 en 2021 in gebruik geweest als dorpshuis. In 1987 is aan de achterzijde een aanbouw met plat dak gerealiseerd. Sinds 2021 staat het pand leeg.

Eén van de klaslokalen, foto vermoedelijk eerste helft twintigste eeuw. Bron: Hans Vercouteren.

Situering en terreinbeschrijving

Centraal gelegen in de dorpskern van Retranchement op de kruising van de Markt en de Noordstraat. Aan de Markt zijn woningen en horeca gesitueerd. Tegenover de school op de markt staat een muziekkoepel (gemeentelijk monument). De groeninrichting van de openbare ruimte aan de Markt wordt momenteel gewijzigd. Schuin tegenover de Markt wordt een nieuw hotel gebouwd.
Voor de school vier leilindes. Achter de school een eenvoudig betegeld schoolplein met eenvoudige schuur (geen monumentale waarde). Het plein is bereikbaar via een achteruitgang van het schoolgebouw, via een steeg aan de Noordstraat en via een ontsluiting aan de Markt.

Situering van de school met het achtergelegen schoolplein, aan de Markt. Bron: Google Maps

De voormalige gemeenteschool aan de Markt in Retranchement, in het eerste kwart van de 20e eeuw. Opvallend zijn de valramen. De bel als bekroning van de hoofdingang is later verwijderd. Op de achtergrond de houten standerdmolen uit 1643. Bron: Hans Vercouteren.

Exterieur

Hoofdvorm
Langgerekt hoofdvolume (1884) bestaand uit één bouwlaag met kap. Recentere aanbouwen (1979 en 1987) aan de achterzijde. Centrale gevelindeling met Vlaamse gevel met ingangspartij en vier grote raamopeningen. Gevels opgetrokken in rode baksteen. Zadeldak van hoofvolume gedekt met rode keramische pannen. Houten geprofileerde goot op klossen. Gemetselde schoorstenen in zijgevel.

Gevels
Gevels opgetrokken in rode baksteen in kruisverband met kalkvoeg. In voor- en zijgevels lokaal vernieuwd metselwerk (cementvoeg en kalkvoeg), onzorgvuldig uitgevoerd. Ramen in topgevel (west) zijn dichtgemetseld. Spekbanden in gele en bruine baksteen, siermetselwerk in boogvelden boven de ramen.

Voorgevel
Voorgevel in rode baksteen met siermetselwerk. Huid van de baksteen is lokaal beschadigd. Centrale dubbele openslaande toegangsdeur met halfrond bovenlicht. Boven de voordeur een gedecoreerde gevelsteen met “gemeenteschool”. Links en rechts van de deuren staan de naam van de architect en burgermeester op sierbanden van kunststeen. Luik met bovenlicht boven voordeur.
Vier grote samengestelde raampartijen met middenstijl, met twee keer zesruits (onder) en twee keer vierruits (boven) roedeverdeling. De vier oostelijke ramen zijn vervangen voor stalen ramen. De vier westelijke ramen zijn van hout. Meest westelijke kozijn lokaal vernieuwd. In de onderste rij ramen figuurglas, enkele grotere ramen nog met getrokken glas. Bovenlichten met valramen. Onder de vensters een over de gevel doorgetrokken hardstenen dorpel.
In de boogvelden boven de ramen siermetselwerk. Over de gevel spekbanden in geel siermetselwerk. Hardstenen plint, grote sierankers.

Achtergevel
Aan de achterzijde van het pand zijn de verschillende bouwfasen goed zichtbaar. In 1979 is de oorspronkelijke achtergevel gewijzigd en is de langgerekte aanbouw gerealiseerd met aangekapt dak (rode, keramische pan) en drie liggende vensters (valramen met roede). In 1987 is de aanbouw met plat dak gerealiseerd.

Zijgevel rechts
Zijgevel met gemetseld rookkanaal en schoorsteen, spekbanden en sierankers. Twee vensters in topgevel. Recente nooddeur.

Zijgevel links
Zijgevel met gemetselde rookkanaal en schoorsteen, spekbanden en sierankers. De vensters in de westelijke topgevel zijn dichtgemetseld.

Kap
De kap is niet bezocht tijdens het locatiebezoek. De beschrijving is op basis van recente foto’s. Kap met balklaag, gebogen spantbenen, (lange) makelaar en houten dakbeschot. Centraal in de kap twee gemetselde rookkanalen.

Bijgebouwen
Kleine opslag op schoolplein.

Fragment van de voorgevel, centrale entree en grote vensters. Hoofdvolume onder gaaf zadeldak met rode keramische pannen.

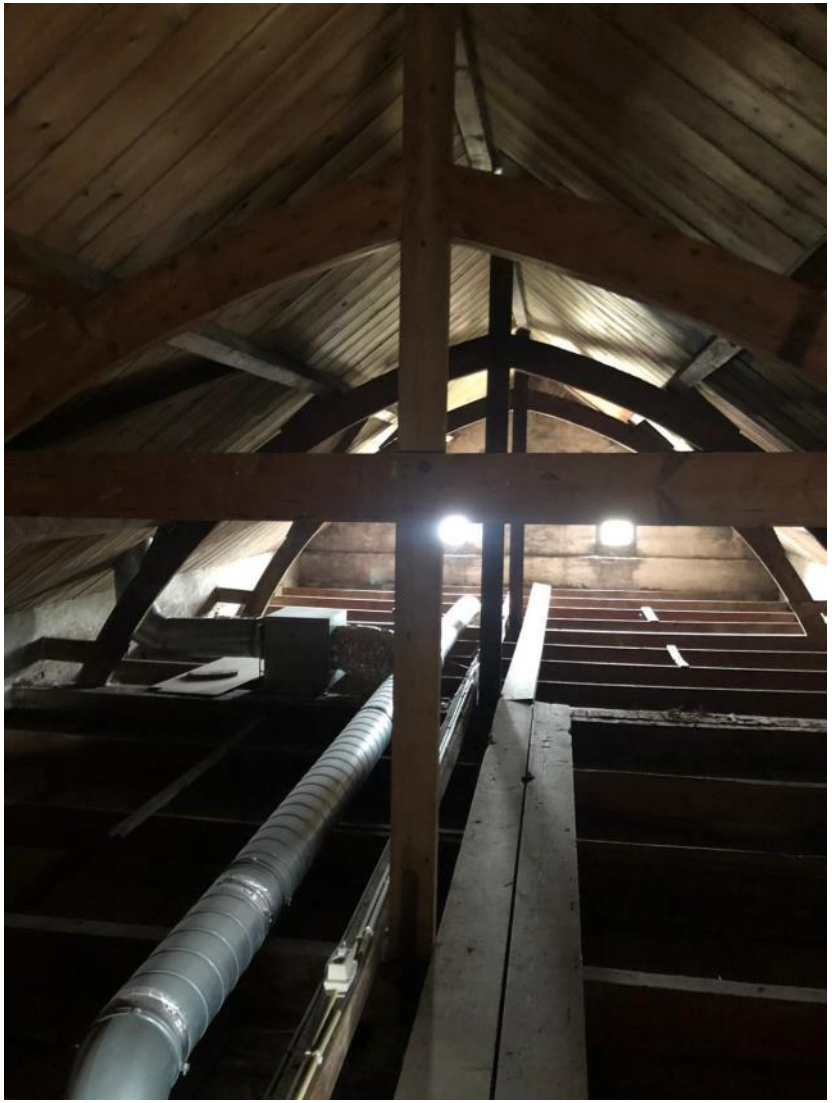
Rechter zijgevel (oost), met rookkanaal en ramen in topgevel. Nooddeur recent. Bron: Google Maps.

Achtergevel met gaaf dak, aanbouw uit de jaren '80 en indifferent bijgebouw (op voorgrond rechts).

Linker zijgevel (west) met rookkanaal en siermetselwerk. Vensters in topgevel zijn dichtgezet.

Kapconstructie met gebogen philibertspant.

Twee bij elkaar komende rookkanalen centraal in de kap.

Interieur

Hoofdstructuur met centraal een hoge gang, links en rechts de voormalige lokalen. Eenvoudige interieurafwerkingen, paneeldeuren naar lokalen met geprofileerde deurlijsten, hardstenen dorpels, neuten en smalle plint. In de oorspronkelijke achtergevel van het hoofdvolume is een opening naar de lange gang aan de achterzijde. Een kleine verspringing in de wand ter plaatse van het rookkanaal. Onder de recente afwerklagen is mogelijk nog de oorspronkelijke vloer aanwezig. Onder het systeemplafond in de hal is een afwerklaag van zachtboard zichtbaar. In de gang staat een grote ingebouwde kast (latere toevoeging).

Lokaal oostzijde

Oorspronkelijke waren dit twee separatie lokalen voor de hogere klassen, later gewijzigd naar één grote ruimte. De aanzet van de tussenmuur is behouden. Paneeldeuren, waarvan enkele panelen met glas. Houten geprofileerde deurlijsten. Recente (nood)deur in zijgevel. Onder de recente afwerklagen van vloer en plafond zijn mogelijk nog de oorspronkelijke materialen aanwezig. Lambrisering op de muren zijn recent.

Lokaal westzijde

Oorspronkelijke waren dit twee lokalen voor lagere klassen, later gewijzigd naar één grote ruimte. Recent is het in gebruik geweest als gymzaal (zie vloerafwerking). Aan de achterzijde een nis en opslagruimte met valraam met roede. Ter plaatse van het rookkanaal een verspringing in de wand. Onder de recente afwerklagen van vloer en plafond zijn mogelijk nog de oorspronkelijke materialen aanwezig. Lambrisering op de muren zijn recent.

Achtergang en aanbouw

Achter het oorspronkelijke hoofdvolume is een lange gang met toiletruimtes en opslagruimtes aan het einde van de gang. Vloerafwerking is recent. Aan deze gang een recente aanbouw (1987) met keuken en vergaderruimte.

Interieur van de centrale hal, gezien naar de dubbele voordeur met bovenlicht. Links de paneeldeuren met glas.

Linker klaslokaal aan de westzijde met grote vensters, rechts een nis met daarachter opslagruimte.

Lange gang parallel achter het hoofdgebouw.

Rechter klaslokaal aan de oostzijde met grote vensters, aanzet tussen oorspronkelijke tussenmuur is behouden. Vier grote vensterpartijen.

Recente aanbouw (1987).

4. Cultuurhistorische waardering

De volgende onderdelen van het object worden hoog gewaardeerd, wat inhoudt dat wijzigingen alleen bij hoge uitzondering en bij gebleken noodzaak mogelijk zijn:

- Oorspronkelijk hoofdvolume: gemetselde gevels, kapconstructie, schoorstenen
- Alle kozijnen en ramen in voorgevel en zijgevels hoofdvolume
- Interne structuur hoofdvolume

De volgende onderdelen van het object worden positief gewaardeerd, wat inhoudt dat gemotiveerde wijzigingen op deze punten mogelijk zijn:

- Aanbouw aan achterzijde (lange gang) incl. kozijnen en ramen
- Paneeldeuren in interieur
- Voordeur

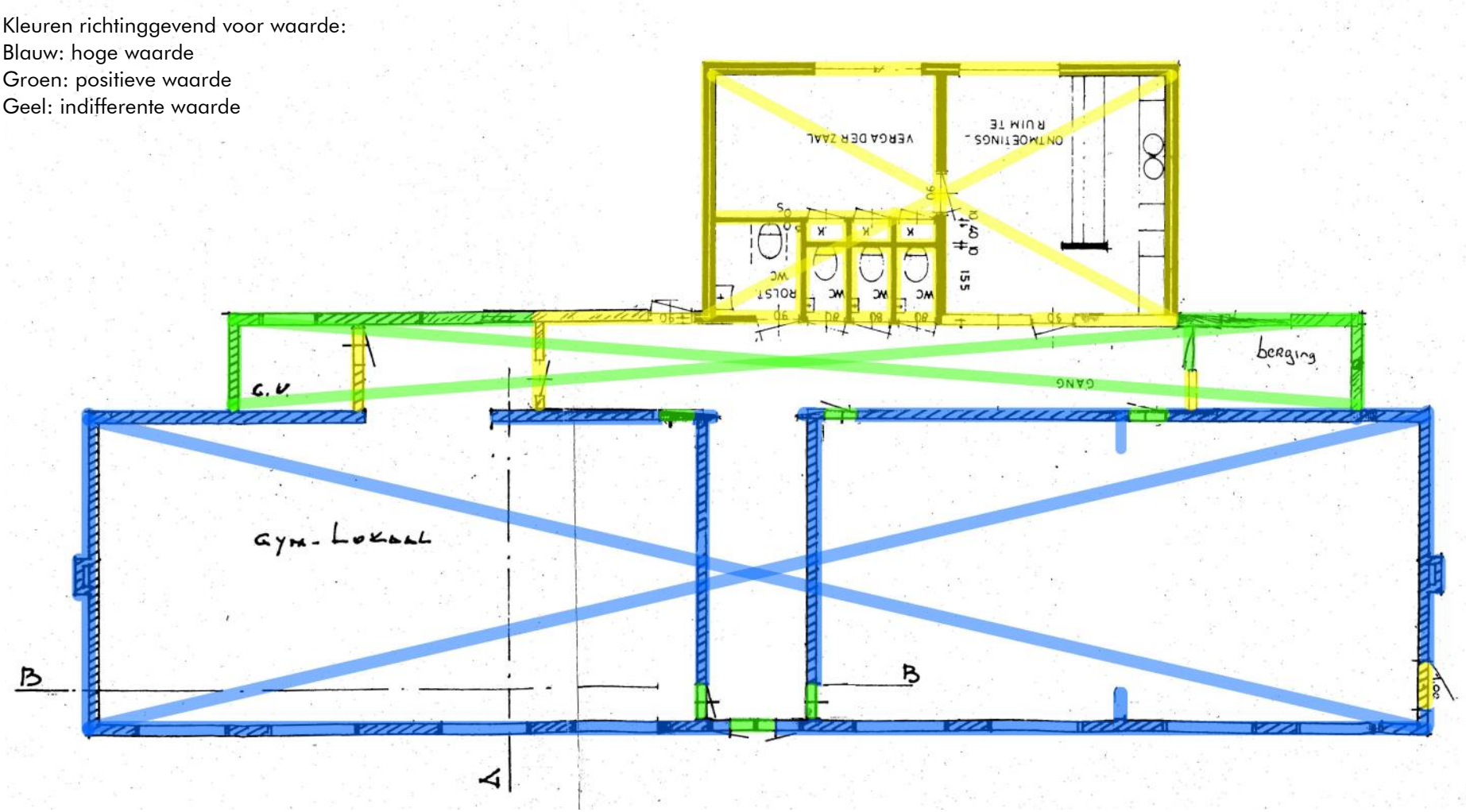
Indifferente waarden: deze zijn van relatief weinig belang voor de structuur en/of betekenis van het object

- Aanbouw achterzijde met plat dak
- Deur in zijgevel (oost)
- Recente interieurafwerkingen: vloeren, lambrisering, systeemplafond
- Kast in centrale gang

Waarderingsplattegrond

Deze waarderingstekening is indicatief.
Niet op basis van bouwhistorische verkenning en/of onderzoek.

Kleuren richtinggevend voor waarde:
Blauw: hoge waarde
Groen: positieve waarde
Geel: indifferente waarde

5. Transformatiekader

Algemeen / richtlijnen

- Het pand Markt 1-3 Retranchement is een zeer waardevol monument, dat in combinatie met een passende nieuwe functie mooie toekomstmogelijkheden biedt. In dit transformatiekompas zijn de randvoorwaarden daarvoor opgegeven. In het zoeken naar een nieuw gebruik en bij de daaropvolgende planvorming zal een creatieve omgang met het gewenste programma én de mogelijkheden die het gebouw bieden essentieel zijn. Het gebouw leent zich niet voor rigoureuze veranderingen. Het betrekken van een erfgoeddeskundig ontwerper bij de herbestemmingsplannen voor dit pand is van groot belang om dit project te laten slagen en toekomstbestendig te maken, met behoud van de monumentwaarden en een goed verloop van de procedures. Geadviseerd wordt bij planontwikkeling gebruik te maken van de mogelijkheden van een tijdig vooroverleg met de Gemeente Sluis en de gemeentelijke Monumentencommissie. Tenslotte wordt opgemerkt dat het een Rijksmonument betreft waarbij de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE) een adviesplicht heeft wanneer het gaat om: (gedeeltelijke) sloop, ingrijpende wijziging of functiewijziging van het pand. Ook in dat geval wordt een vroegtijdig overleg bepleit.
- Op basis van het principe Behoud door Ontwikkeling zijn aanpassingen aan het gebouw in beginsel mogelijk. Vanuit het maximaal zichtbaar houden van erfgoedwaarden heeft een blijvende publieke toegankelijkheid van het gebouw daarbij in beginsel de voorkeur.
- Behoud gaat voor vernieuwen. Elementen in slechte conditie herstellen. Alleen vervangen in een zelfde materiaal en detaillering.
- Opnieuw een (semi-)openbare functie zou vanuit de historische functie van het gebouw passend zijn.
- Behoud de in dit kompas benoemde kernwaarden in alle gevallen en denk bij aanpassingen aan onderdelen steeds vanuit de kansen die de erfgoedwaarden bieden.
- Onderzoek tijdig het bestemmingsplan op de mogelijkheden van gebruik en eventuele uitbreidingen.
- Tevens is de Welstandsnota van de Gemeente Sluis dd 27 oktober 2011 van toepassing.

Wilt u meer informatie over monumenten en herbestemming? Op deze websites vindt u nuttige informatie die u kan helpen in het planvormingsproces:

- stichtingerm.nl
- rijksdienstvoorcultureelerfgoed.nl
- nationaalrestauratiefonds.nl
- monumenten.nl

Onderdelen

Terrein

Behoud het solitaire, vrijstaande beeld van het gebouw.
Respecteer te allen tijde de landmarkwaarde van het pand.
Additionele bouwvolume op het achterterrein zou denkbaar zijn.

Gebouw: hoofdvorm, kap, gevels

Houd het karakteristieke gevelbeeld aan de voorgevel en de beide zijgevels geheel intact. Behoud de kenmerkende hoofdstructuur van de centrale entree en hal met links en rechts ruimten (voormalige klaslokalen) geschakeld. Toevoegingen en/of uitbreidingen aan het exterieur zijn eigenlijk alleen denkbaar aan de al gewijzigde achtergevel met aanbouwen. Bij kozijnen gaat behoud voor vernieuwing en is onderhoud van bestaand materiaal uitgangspunt. Wijzigingen aan of verwijderen van de latere aanbouw uit de jaren ‘80 is denkbaar.
Houdt de kap gaaf en laag en tracht daar geen gebruiksruimte te creëren. Wel is ruimte voor techniek, installaties (distributie) en wellicht opslag denkbaar.

Interieur
Ga uit van maximaal interieurbehoud waar deze nog in originele staat aanwezig is en zoek ontwikkelruimte in het al gewijzigde interieur en de aanbouwen achter het hoofdgebouw.
Behoud de originele centrale hal
Behoud de nog aanwezige oorspronkelijke indeling van de begane grond en pas alleen wanneer dat noodzakelijk is doorgangen in de achtergevel van het hoofdgebouw toe die afleesbaar zijn als latere wijzigingen.
Verwijder de later toegevoegde verlaagde plafonds en herstel de originele plafonds en benut de volledige hoogte van de voormalige klaslokalen.

Verduurzaming
Ga bij eventuele verduurzaming van het object uit van maatregelen met een monumentsparende opzet.
Vanuit het nieuwe gebruik en/of duurzaamheid kan isolatieglas wenselijk zijn, dit is mogelijk onder voorwaarden: onderzoek eerst of sprake is van het authentieke glas en of er mogelijkheden zijn om achterzetbeglazing toe te passen. Als dit onmogelijk is pas dan monumenten- isolatieglas toe in een passende detaillering en behoud het raam(hout) waar mogelijk.
Beperk het gebruik van voorzetwanden tot het isolatie-technische minimum. Toepassing van zonnepanelen op het dakvlak van het hoofdvolume is vanuit de erfgoedwaarde niet wenselijk.
Voor meer informatie over verduurzaming van monumenten, raadpleeg de brochure: “Uw monument energiezuinig: praktische tips voor verduurzaming” (stichting ERM).

Onderzoeksaanbevelingen
Voordat met planvorming wordt gestart wordt nader onderzoek, eventueel met licht destructief, naar de waarde van het huidige interieur aanbevolen.

De waardestelling in dit transformatiekader is op hoofdlijnen. Nader bouwhistorisch onderzoek dient nog te worden gedaan, conform de Richtlijnen voor Bouwhistorisch Onderzoek (RCE, 2009).

Referentiebeelden
Om de mogelijkheden voor herbestemming toe te lichten en mogelijke (ontwerp)richtingen te geven zijn op de volgende pagina’s ter illustratie een aantal referentiebeelden toegevoegd.

Referentiebeeld 1

Voor het opdelen van de voormalige lokalen in separate gebruiksruimten en het optimaal beleefbaar houden van de klaslokalen en raampartijen biedt een glazen tussenwand een oplossing.

Bron: dearchitect.nl

Referentiebeeld 2

Een mix van functies van bijvoorbeeld een fietsenmaker met (fiets)café en VVV met flexibele en vrije plattegrondindeling. Behoud de vrije ruimte en benut de hoogte voor het beleefbaar houden van de voormalige lokalen.

Bron: preponia.info

Referentiebeeld 3

Een mix van functies in één ruimte, waarbij de ruimte flexibel indeelbaar is door middel van een eenvoudige bar, grote koffietafel. Losse interieurelementen geven routing aan de ruimte. Installaties zijn in het zicht gelaten.

Bron: kamu-breda.nl

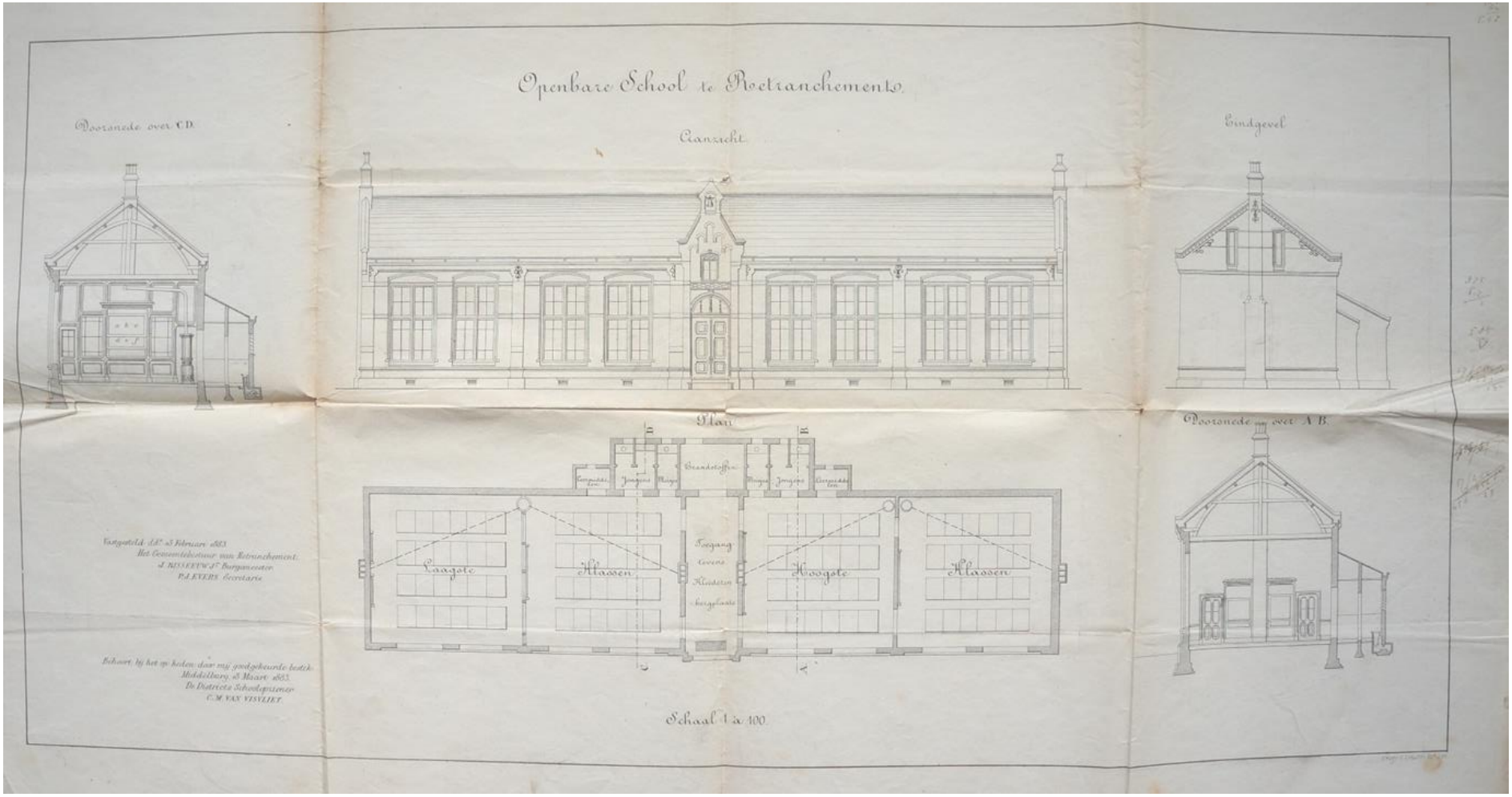
Referentiebeeld 4

Een vide biedt mogelijkheden voor het creëren van extra oppervlak in de lokalen.

Bron: joostdevree.nl

Bijlage 1. Oorspronkelijke plattegrond

Bijlage 2. Omschrijving rijksmonument

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 21
F 033 421 77 99
E info@cultureelerfgoed.nl

Monumentnummer*: 509262

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 11 februari 1998
Kadaster deel/nr: 5624/20

*Monumentnaam***
Gemeenteschool

*Woonplaats**	*Gemeente**	*Provincie**
Retranchement	Sluis	Zeeland

*Straat**	*Nr**	*Toev.**	*Postcode**	*Woonplaats**	*Situering*	*Locatie*
Markt	1		4525 AD	Retranchement		
Markt	3		4525 AD	Retranchement		

*Kadastrale gemeente**	*Sectie**	*Kad. object**	*Appartement*	*Grondperceel*
Sluis	K			821

*Rijksmonumentomschrijving***

Inleiding

Gemeenteschool in eclectische stijl, volgens gedenkstenen naast de ingang gebouwd in 1884 naar ontwerp van bouwkundige L. Kuiler.

Omschrijving

Schoolgebouw op rechthoekige plattegrond, één bouwlaag en een zadeldak hoog; muurwerk opgetrokken uit rode baksteen op natuurstenen plint; natuurstenen en gele en gesmoorde bakstenen gevelbanden; uitgesmede gevelankers.

De voorgevel aan de Markt is een langsgevel met een middenrisaliet met tuitgevel en aan weerszijden twee verdiepte velden met per veld twee forse houten kozijnen met roedeverdeling. Vensters voorzien van boogtrommels met bakstenen mozaïek, natuurstenen dorpels en hoekblokjes. Langsgeveldelen afgesloten door een gemetselde tandlijst en eenvoudige bakgoot. De middenrisaliet is op de begane grond voorzien van een dubbele deur met

** Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister*
*** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument*

Bronnen

Bagviewer.kadaster.nl

Beeldbank.cultureelerfgoed.nl

Bestemmingsplan Kleine Kernen Sluis (2016). Via: ruimtelijkeplannen.nl

Cadzandgeschiedenis.nl

Kadastralekaart.nl

Monumentenregister.cultureelerfgoed.nl

Topotijdreis.nl

Zeeuwsarchief.nl

DORP STAD & LAND

Dorp, Stad en Land is een onafhankelijke kennispartner op het gebied van landschap, stedenbouw, architectuur en cultureel erfgoed. Met een integrale benadering vanuit deze expertises adviseert de vereniging sinds 1929 haar leden over optimale omgevingskwaliteit. Ruim 60 gemeenten uit meer dan 3 provincies zijn lid.

U kunt Dorp, Stad en Land bereiken op 010 – 280 94 45 en via info@dorpstadenland.nl

Kantoor:
Stationsplein 45 | hoofdingang A
3e etage | unit A3.207
Postbus 29129 | 3001 GC Rotterdam
www.dorpstadenland.nl